

מתיקות החפץ חיים

שו"ת בעניינים אקטואליים

"מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשונך מרע"

גליון מס' 10 | פרשת בלק | תש"פ

בס"ד

כלל ב' - לשון הרע באפי תלתא

תשובה: מותר, מפני שאותם מתנגדים הרי הם בעלי מחלוקת.

ד. אחד מהרמ"ם רוצה גם הוא לפתוח ישיבה

שאלה: ראש ישיבה הרב שלזינגר מנהל את הישיבה שנים רבות, והנה אחד מהרמ"ם רוצה גם הוא לפתוח ישיבה ולהרבות תורה בעם ישראל, והכל לשם שמים באמת. והתחיל לעשות מעשים בשביל כך ונתפרסם הדבר ב'אפי תלתא'. [בפני שלושה] האם מותר לאחד מהשומעים לילך ולספר זאת לראש ישיבה או לא. (באר מים חיים - ס"ק ו', ד"ה ויש. יש לציין - שמדובר באופן שאותו ר"מ לא בעל מחלוקת)

תשובה: הרי זה אסור. ואף שהיה זה ב'אפי תלתא' [בפני שלושה] מ"מ לא הותר לספר לאותו האיש שאליו זה קשור - ודווקא מפני שלא נהפך לבעל מחלוקת.

ה. המנהל מתנכר ולא מתייחס יפה

שאלה: ראובן שמע בחדר מורים איך ששמעו, אחד מהמלמדים מדבר גנאי על המנהל בפני שלושה אנשים איך שמתנכר אליו ולא מתייחס יפה. האם מותר לראובן לילך ולספר כן למנהל מה ששמעו אמר עליו ולהטעים את הדברים ולהוסיף נופך משלו - שהוא אמר שהנך מתנכר אליו באופן שיטתי, וקשוח ביותר. (באר מים חיים - ס"ק ו', ד"ה ואולי)

תשובה: לדעת הרמב"ם פשוט שאסור, כיון שמתכוון במפורש להעביר הקול ולגלותו יותר. ואף לדעת הרשב"ם [ע"פ המהרש"ל] ג"כ אסור, כיון שמטעים את הדברים ומוסיף נופך משלו. [וכ"ש לפי ביאור החפץ חיים בדעת הרשב"ם דהרי זה אסור, וכדלקמן.]

ו. ביאור דעת הרשב"ם

שאלה: באר איך מבאר החפץ חיים את דעת הרשב"ם. (באר מים חיים - ס"ק ו' ד"ה ולולא וכו', וכן בד"ה ואולי)

תשובה: שני ביאורים: א. דגם הוא מודה שבמקום שמתכוון לעורר מדנים הרי זה אסור, וכל מה שמתיר זה במסיח לפי תומו ולא מתכוון לעורר מדנים. ודלא כהמהרש"ל. ב. גם לפי המהרש"ל - הרשב"ם שמתיר אף במקום שמתכוון לגלות ולעורר מדנים, אבל להטעים את הדברים ולהוסיף נופך משלו, הרי זה אסור.

ז. פתח מפלגה שחופפת למפלגה שכבר קיימת

שאלה: ראובן פתח מפלגה שחופפת למפלגה שכבר קיימת, והנה נודמן לוי למשרדו של ראובן ושמע

המשך סעיף ג'

א. בדרך אקראי / בדרך אגב-מהו

שאלת הבנה: מבואר בחפץ חיים בדעת הרמב"ם, שני שיטות בהיתרא ד'אפי תלתא' [בפני שלושה] שהותר לאחד מהשומעים לספר הלאה א. רק בדרך אקראי אך שלא יתכוין להעביר הקול ולגלותו יותר, וכן סתם להלכה. ב. ש"א שאף בדרך אקראי לא הותר, אלא רק אם נתגלגל זה הענין בדרך אגב בתוך דיבורו. ויש לבאר מה ההגדרה המדויקת "בדרך אקראי" וכן מהו "בדרך אגב" (באר מים חיים - ס"ק ו', בד"ה ולולא. וכן בס"ק - ז', בלשון ספר יד הקטנה)

תשובה: מבואר בחפץ חיים, לענין "דרך אקראי" - דהוא כשמסיח את הרכילות לפי תומו [לא שנתגלגל הדבר בתוך כדי סיפור הדברים] ואינו מתכוין בזה לעורר מדנים על חברו. "ודרך אגב" - שזה נכנס בתוך כדי סיפור הדברים, שדיברו על אותו נידון בענין אחר, ונתגלגל הסיפור של אותה הגנות שפורסמה עליו בפני ג', וכגון: שהראש כולל מדבר עם ראובן על שמירת הזמנים לבוא בזמן, ואז הכניס ראובן את לוי שגם הוא מגיע כמעט כל יום רק באמצע הסדר.

ב. לפתוח מפלגה שיש בו התרסה כנגד

שאלה: למר ראובן יש מפלגה שפתח אותה בהסכמת גדולי הדור, והנה לאחר תקופה ערק אחד מחברי המפלגה והחליט להתפצל ולפתוח מפלגה כדי להתריס כנגד הראשונה [ללא עצת גדולי הדור - דהרי הוא בעל מחלוקת] ואף התחיל לעשות מעשים בנידון ונשמעו לכל הפחות ב'אפי תלתא'. [בפני שלושה] האם מותר לאחד מהשומעים לילך ולספר זאת לפני יו"ר המפלגה הראשונה או לא. (באר מים חיים - ס"ק ו', ד"ה ויש)

תשובה: הרי זה מותר, מפני שאותו מתנגד הרי הוא בעל מחלוקת.

ג. קבוצות מחרחרי ריב כנגד הועד הקיים

שאלה: מר לוי הוא יו"ר ועד העובדים והכל מתנהל כתיקונו, והנה כמה קבוצות שמחרחרי ריב מנסים להפיל את הועד הקיים, ומנסים לעשות מהלך אחר מצידם [ללא עצת רב - דהרי הם בעלי מחלוקת] ואף התחילו לעשות מעשים בנידון ונשמעו לכל הפחות ב'אפי תלתא'. [בפני שלושה] האם מותר לאחד מהשומעים לספר זאת ליו"ר ועד העובדים שידע איך להיזהר מהם או שלא. (באר מים חיים - ס"ק ו', ד"ה ויש)

את הגנות שנתפרסמה או לא - ורק באקראי וכ"ש
בדרך אגב מותר לו וכמו שנתבאר בהיתרא ד'אפי
תלתא' [שים לב - האם דבר שנתפרסם ברבים ונודע לכל אולי זה
שונה] (מקור החיים - ס"ג, באר מים חיים - ס"ק ח')

תשובה: אין לחלק, וכל מה שמותר לספר זה רק בדרך
אקראי, ושאינ מתכוון להעביר הקול ולגלותו יותר, וכ"ש
כאשר זה בדרך אגב [כך סתם החפץ חיים במקור החיים - ס"ג] ויש
מחמירין שרק בדרך אגב [לא באקראי] מותר (ספר יד הקטנה, הובא
במקור החיים - ס"ג, בהג"ה)

יא. אחד מהשומעים להזכיר את מקור הגנות

שאלה: בהנ"ל באות י' הלך שמעון שהוא השומע
הראשון, וסיפר הגנות שראה בעיתון או שמע ברדיו
לחברו לוי. האם מותר ללוי לספר כן הלאה וכנ"ל
ולהזכיר את המקור שהוא רב פלוני או לא. [מקור
החיים - ס"ד, רמז - בדבר שנתפרסם ונודע לכל הרי זה שונה]

תשובה: הרי זה מותר - בין לספר הגנות הלאה ובין להזכיר
את המקור.

יב. האם זה לכל השיטות

שאלת חכם: בואו חשבון האם גם לסברת היד
הקטנה [דס"ל היתרא ד'אפי תלתא' זה רק בדרך אגב] היא
מותר ללוי לספר הגנות הלאה או לספר את המקור
שהוא רב פלוני. [עייני היטב בבאר מים חיים - ס"ק י', והתבונן
האם פרסום ברדיו או בעיתון נקרא שנתרצה בדבר או לא]

תשובה: הרי זה מותר, וכאן זה שונה שהרי אנו רואים
שנתרצה המספר בזה שמפרסם בעיתון או ברדיו [ואפשר
לבדוק את זה - שהרי הכל מוקלט ונשמר בארכיון] ואדרבה רוצה
שדבריו ישמעו בכל מקום.

יג. מה ראוי לת"ח וירא אלוקים לעשות

שאלה למעשה: לאחר כל זה. האם ראוי לת"ח וירא
אלוקים ליזהר מלספר גנות זו בכל גווני או לא.

תשובה: כן, ראוי לת"ח וירא אלוקים אף באופן זה שלא
לדבר גנאי מצד עצמות המספר [בלא שום קשר למי שמספרים עליו
- אם זה מותר או לא] כמבואר ברמב"ם (בפירוש המשניות - למסכת
עדיות, פ"ח - משנה ז')
ומעשה מהחפץ חיים ששאלו הגר"ש שטרנבוך [אבי הגר"מ
שטרנבוך] האם מותר לו לדבר עם אשתו על פלוני שיצאו
עליו רינונים, באשר הדברים ידועים כבר לכל אחד מהם
ולא יספרו אותם לאיש זולתם, ורוצים לדבר על כך כדי
שתתרברר להם התמונה בשלימות. וכתב להם "שימנעו
מלשוחח אף על דבר הידוע לשניהם, ושמץ עולה לא
תימצא בשפתותיהם". (שו"ת לחפץ חיים, ח"א - סימן יד')

אלהינו / הארץ והאלטרפוט ארשימת הגפולה:
Shemesh648@gmail.com

אגרומוא: בנק הפועלים (12) סניף 766 א-1ן 79181

איך שמדבר בגנותו של שמעון. [שהוא מהמחנה השני]
הלך לוי ועבר על איסור לשוה"ר וסיפר ב'אפי תלתא'
[בפני שלושה] את מה ששמע מראובן בגנותו של
שמעון. האם מותר לאחד מהשומעים לספר כן
לחבריו, ולהזכיר את שמו של ראובן שהוא אמר גנאי
זה על שמעון [ובתנאי שזה באקראי בעלמא, ואין מתכוון להעביר
הקול ולגלותו יותר] או לא. (באר מים חיים - ס"ק ח')

תשובה: יש בזה מחלוקת, לפי ביאורו של היד הקטנה -
אסור להזכיר את שמו של ראובן. ולפי הח"ח - [וכך מכריע]
הרי זה מותר כיון שסו"ס זה עתיד להתגלות, ומ"מ צריך
ליזהר בזה, מפני שכמעט לא מצוי שכל הפרטים שצריך
לזהר בהיתר יתקיימו.

ה. רץ לבחירות בועד העובדים

שאלה: יש מקומות עבודה שיש ועד עובדים,
ומתקיימים שם מידי פעם בחירות מי יהיו הנציגים
בועד, וכידוע תמיד יש שני מחנות ולפעמים אף
יותר, ראובן הפופולרי יש לו ג"כ מחנה ורץ גם הוא
לבחירות, והנה נודמן לוי למשרדו של ראובן ושמע
איך שמדבר בגנותו של שמעון, [שהוא מהמחנה השני]
הלך לוי ועבר על איסור לשוה"ר וסיפר ב'אפי תלתא'
[בפני שלושה] את מה ששמע מראובן בגנותו על
שמעון. האם מותר לאחד מהשומעים לספר כן
לחבריו ומכריו, ולהזכיר את שמו של ראובן שהוא
אמר כן על שמעון [ובתנאי שזה באקראי בעלמא, ואין מתכוון
להעביר הקול ולגלותו יותר] או לא. (באר מים חיים - ס"ק ח')

תשובה: יש בזה מחלוקת, לפי ביאורו של היד הקטנה -
אסור להזכיר את שמו של ראובן. ולפי הח"ח - [וכך מכריע]
הרי זה מותר כיון שסו"ס זה עתיד להתגלות, ומ"מ צריך
ליזהר בזה, מפני שכמעט לא מצוי שכל הפרטים שצריך
לזהר בהיתר יתקיימו.

ט. להזכיר שמו של המספר

שאלה: כשהתירו לספר לאחד מהשומעים ששמע
הגנות מהמספר בעצמו שסיפר ב'אפי תלתא' [בפני
שלושה] האם מותר לו לאותו שומע לספר גם את שמו
של המספר או לא. (באר מים חיים - ס"ק ח')

תשובה: הרי זה מותר, והטעם דחברך חברא אית ליה [לחברך
- חבר יש לך] ולבסוף בודאי יתגלה שמו.

סעיף ד'

י. לשון הרע שנתפרסם ברדיו או בעיתון

שאלה: דבר אשר כבר נתפרסם ונודע לכל, וכגון:
שנכתב בעיתון או שנתפרסם ברדיו למשל רב פלוני
פרסם מאמר נגד המחנה השני וכתב זאת בעלון
המופץ ברחבי הארץ או אמר כן ברדיו. האם מותר
לשמעון שראה זאת לילך ולספר זאת ישירות לחברו

לעילוי נשמת

הרב אברהם בן שמחה זצוק"ל
הרב יעקב בן צבי יהודה זצוק"ל

